

השולח פרק רביעי גיוטן

ולא הם קונים.
את אחד מכס: לגופו.
שיהא לרין הימנו גט או אם יצרח ממנו וימגייר מותר
צנת ישראל שאין גופו קנוי לחצרו: עוצד כוכבים קונה ישראל
למעשה ידיו שנאמר וכי תשיג יד גר וגו' או לעקר משפחת גר (ויקרא כה): ה"מ.
לעוצד כוכבים קונה חצרו:

בנספאל.
דומיא לעוצד כוכבים קונה ישראל
דכתיב מכסף מקנתו
עצברי הנמכר לעוצד כוכבים וקניית עוצד כוכבים
עעוצד כוכבים הא ילפת ליה מקניית עוצד כוכבים
שישראל:
חזקה.
כגון שצאי שהחזיק בו וקנאו
בחזקת יאוש כשהפקירו רבו כשנתיאש
הימנו (ולא כנסף) (ה)
חזקה שעצד כענני נקנה בו היינו חזקה של עצדות הלבישו הנעילו הרחיצו לרבו כדמתי
בהאשה נקנית (קדושין כג): נהי דישאל קני ליה לעוצד כוכבים
בחזקה דליתקסו עצדים (קרקעות) אכל עוצד כוכבים לא קני קרקע בחזקה
כישאל

^(א) גדיה בין קר,

תורה אור השלם

- ^וישמעל הבנעני מלך ערך ישב הגבג בי בא ישראל דרך האחרים וילקח ישראל וישב במדבר שבי במדבר בא א וכל עבד איש מקדת ספף ומלתא אתא וזו יאכל בו: שמות יב מד

גליון הש"ס

^{גמ' שדר לה גיטא דחירותא.}
קשה לי הא כיון דלא היה סח צדי צ"ל להוציא מעצד כוכבים צ"ל סח צדי כעלים להקדשו ולהפקירו דלף אם עצדא כמקרקעי הא בגול קרקע אם אינו יכול להוציא לדיניהם צ"ל להקדים כדליתא בפ"ק דמעילה (ו) גמי מסתא וא"כ היף יכול לשמרו ועי: ת"ח"ה כל המשחרר וכו' הנה כיון דאין חירותו ע"י עשנויות מהרי"י לנת לו כלל ד סימן טו:

הגהות הב"ח

^(ה) הש"י ד"ה בחזקה וכו' ולא כנסף (חזקה) מה"מ וי"ב לשון הר"ן ולא כנסף ולא בחזקה:

מוסף רש"י

עמון ומואב
בסידון.
ע"י סימון טהרו ארס לישראל,
**במואל כתיב (נמדבר כא) כי חשבוני עיר סימון מלך האמורי הא והוא נלחם במלך מואב וגו', ועמוןן מפורש בגמלת בני גד כספר יהושע (יג) ויהי רסס הגול ישר וכל ארץ בגולעד וחגי ערי בני עמון, וקא תשיג ואויר, וכתיב בסיפיה יתר ממלכות סימון, אלמא סימון כסא ארץ בני עמון, ועוד מתיב במלך בני עמון שאמר למלכאי יפתח (שופטים יא) כי לקח ישראל את ארצי מארעון ועד הירקן, אלמא ארץ בני עמון הוא וסס מקימון כעשה, דכתיב וי ויכשו את ארצו מארעון ועד הירקן, אכל משהאלי בידס לא לקחו כלום (חורין טו), חורן מערב.
בגט פשטו (צ"ב קעג): ורציה, במסכת גיטין (עד) ודאיה אחורנה.
בדתי מעונות השני (מסהירן לא) שמתקין כשיי מתקלות במבוא שטר רחיה למסור את הארץ, כגאסאן הלכה כמותו ודאיהא און הלכה כמותו (ב"מ דח), ואינו צריך גט שחרור.
לחיות מותר כישאל (קדושין כב),**

מוסף תוספות

א.
מוסף דבעינן אחר לא קני.
מוס' הלא"ש. ב.
בכסף, דכתיב כי "מכסף מקנתו.
מוס' הלא"ש. ג.
דריש מיד

עמיתך
הוא מוס' הלא"ש. ד.
שקנאו הגוי במה ששבאו והיה כבוש תחת ידו בשעה שנתייאשו הבעלים דומיא דעמון ומואב טהרו בסידון.
הא. חזקה דכיושב דהוי קנין.
מוס' הלא"ש. ו.
בלאו הכי.
מוס' הלא"ש. ז.
**דמוקי פלוגתיהו לאחר יושב דה"ק, אגן כרש"ג סבידא לן, ואפי' לשם עבד שתעבד לרבו ראשון, ואחא אינו כרבנן סבידא לך, אגן לשם אמהותא פרקנה ניהלך.
ח. אלא מן חורין הוי רוצין להחזיר לו וגם לפירשי' ניהא דלרבנן לא היו נוהגין לו מנהג.
מוס' הלא"ש. ט. דמוקי פלוגתיהו ופא' לבינא יאוש, אבל לאחר יאוש לבינ"ע אפי' לשם עבד לא ישתעבד בו לא רבו ראשון ולא רבו שני, דמשעת יאוש חל דבב בעצמו רוצא לחירות ישראל גמור הוא ואפי' גט שחרור אינו צריך.
כ. כשכר פקע ממנה שבעדו.
מוס' הלא"ש, ועי' יאוש ואפי' לשם עבד ישתעבד לרבו שני.
כשכ"ז.
כ"א. ואפי' פדאוה לשם בן חורין לא הי"ל לשחררה בלא גט רבו שני דכיון דאלו פדאוה לשם עבדות ישתעבד בה רבו שני א"כ לרבה שני היתה והוא הוא שמוציאה לחירות והיתה צריכה גט חירות ממנו.
כשכ"ב.
כ"ב. וכי אמרי' מוצא לקיים דברי המת לעבור עשה שבתורה.
כשכ"א.
כ"ג. שכבר פקע ממנה שבעדו.
מוס' הלא"ש, ועי' כגאורא עה מהר"ם ש"ך פת ו' ח' ופ' דמי' המוס' הלא"ש אין לרין להגיב במוס'.
ד'. מצות פרי' דכתיב לא תחור בראה.
כשכ"א.**

לאביי דמוקי לה לפני יאוש הא לאחר יאוש אלא לרבא דמוקי לה לאחר יאוש ואפי'ה ישתעבד לרבו ראשון ק' ר' יוחנן אדר' יוחנן.
ומהדר אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקה בורה שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי נפשיה לגייסות(ח): אמר אביי אי לא דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כיפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום איסורא:

לח.

אב"ל בחזקה כ"א.
פי' כקונטרס חזקה של עצדות כגון הלבישו הנעילו והרחיצו לרבו כדמתיא בפ"ק דקדושין (דף כג): וקשה דאפילו ישראל מישאל לא קני עצד עצרי אלא כנסף ושטר כדאמר בפ"ק דקדושין (דף ד): כ"ש עוצד כוכבים ועוד דלמר הסס אשכחן עצרי

הנמכר לעוצד כוכבים הואיל וכל קניינו של עוצד כוכבים כנסף^א ופר"ת הואיל ועלמא קניינו של עוצד כוכבים כנסף^ב לעוצד כוכבים כנסף^ג לר' יוחנן דקיי"ל כותיה^ד לגבי ריש לקיש וכיון דלמר ר' יוחנן דצר מורה מעות קונות א"כ^ה לעוצד כוכבים כנסף^ה דממוכס בפ"צ דצכורות (דף יג). אלא לרין לפרש דהכל בחזקה של כצוס מלמחא איירי^ז וכן פר"ח:
עמון ומואב
שהרו בסידון.
וכי היכי דקנו ארס בחזקה:

קנו נמי גופא בחזקה:
דבתיב וישב ממנו שבי.
וא"ת למה לי השתא הא דעמון ומואל טהרו בסימון השתא עוצד כוכבים ישראל קני עוצד כוכבים לעוצד כוכבים לא כל שכן וי"ל דמוישב ממנו שבי לא הוה ילפינן מיניה שוס קנין אי לאו דאשכחן דטיהרו^ו ולהכי מייתי לעיל מדרש לקיס דמוישב ממנו שבי לחזקה^ז לא הוה ידעינן ומיהו^ח א"לטרנדך לאחוי לאשמועינן דלא קנוי גופו:

ואיניהו סבור לפני יאוש הוה.
מימה דלמא ידעי' שפיר דלאחר יאוש הוה וסברי כרצא דלעיל^א ולמאי דפרישנא^ב דלרנא מודה כש"ג לרבנן דלסס עצד יאושנא דלרבו שני ינחא דלא"כ היתה שלסה וכל מסמכר שהיו צאס לתמה לו כמתנה^ג:
א"ל אפי' גיטא דחירותא נמי לא אצירבה.
כאזי ס"ל^ד דלרנא^ה

כיון דלמר ישמעעז צעי' גט שימור^ו:
המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שימור.

**אין להקשות א"כ לעשואל למה לי שטרא בעצד כעניי ליתא ליה כלפי תרי זיל כדאמרין בפ"ק דקידושין (דף טו) (וסס) גצי עצד עצרי ומאי משני נמי הסס דעצד עצרי גופו קנוי אכתי יפקירו דלפי' מלן לערץ בעצד כענני גט שימור היינו כדי להסמרו צנת חורין אכל בעצד עצרי בלאו הכי מותר צה דהסס עקדוסין (ג"י) (סס) לא קאמר אלא משוס דקדושין דעצד עצרי אין גופו קנוי ולהכי פריך למה לי שטר דאותו לשון עצמו שכותב בשטר כגון הכי את בן חורין הכי את לעצמך יאמר לו בעל פה ומשני דגופו קנוי ולא מהני הכי את לעצמך שהוא לשון קנין או לשון מחילה בלא שטר ולאמות לשונות לרין שטר אכל הפקר שמסלק רשותו מעליו מהני לשמואל אפי' בלא שטר:
ב"ל המשחרר גיטא דחירותא אינו יכול להוציא מתחת רשות אחרים ונהי שהעילו הפקירו ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הוא הוא משחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו ראשון להפקיעו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראובן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שיר לעצמו אינו יכול ראובן לשחררו ולהפקיעו מתחת רשותו של שמעון והלכך ישתעבד**

לרבו שני ומיהו אפי'ג דאמר רבא ישתעבד לרבו שני אין רבו שני יכול לשחררו ולהחזירו בבת ישראל עד שיחזיק רבו ראשון שהוי השבאי אל קנאו אלא למעשה ידיו שהוא קנין דמים אבל קנין האסור שהוא קנין הגוף שפירין גט נשאר אצל רבו ראשון ומה שיש לשבאי מכר לישראל ולא יכול למכרו לו דמים אלא קנין דמים אבל קנין האסור אצל רבו ראשון נשאר אצל רבו שני לשחררו ולהחזירו בבת ישראל כ"א רבו ראשון ורבו ראשון גמי בלא רבו שני אינו מועיל שהוי קנין דמים אינו שלו אלא משחרר ראשון ושני אם רוצא מתייאש ממנו ומפקירו והוא מותר בבת ישראל. וכן גמי המוכר כבודו לכעניי חזרו הכענני ומכרו לישראל קנין האסור אצל רבו הראשון נשאר שהכענני לא קנה קנין האסור כי אם קנין דמים ומה שקנה אחר יכול להקנות לישראל ולא יותר והלכך רבו ראשון צריך לשחררו ולהחזירו בבת ישראל ולא רבו שני ורבו שני מתייאש ממעשה ידיו. וכן גמי אם מכרו רבו ראשון לישראל למעשה ידיו שקנין האסור נשאר אצלו שיחזירו ראשון מתחת רבו ישראל ולא שיחזרו השני אלא משחרר ראשון ומפקיר שני ואז הוא ב"ח גמור:
אמר רב שפן בר אבא אמר רבי יוחנן כבד מכות האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט חירות ופריך תנן רשבי"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רב בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשבי"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן ורואיה אחרונה בשלמא

הוא הלא אמחא דהוי' כפומגדימא דהוו קמעדיי ה' אינש אקורא. אמר אביי כלי"ג

עין משפט גר מצוה

גמ' א מ"י פ"א מהל' ענדים הלכה ג:

ס ב ג מ"י פ"ח שס הל' יד טוש"ע י"ד ק"י רסן סעי' טו:

סא ד מ"י שס פ"ט הל' ו סמ"ע עשין פכ טוש"ע י"ד סימן רסן סעיף עט:

פסקי רי"ד

שקנה את הכענני למעש' ידיו שנאמר וגם מבני התושבים הגורים עמכם מהם תקנו אחם קונים מהם ולא הם קונים מכס ולא הם קונים זה את זה לגופיה יכול כשם שלא יקנו זה את זה לגופיה כך לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת כענני ישראל קונה למעשה ידיו דכתיב וגמכר לגר תורשב או לעקר משפחת גר גר זה הכענני כענני לא כ"ש: ואימא ה"מ דקני ליה בכספא אבל בחזקה לא פי' בכענני דקני ישראל דילפת מניה קי"ו לכענני בכספא מיירי אבל בחזקה שגזולו בכח מחבירו מי [יומר] לן דקני לי' כגון זה עבד ששבעה שלקחו וכו' ובחזקה מישאל מגול דקני ליה למעשה ידיו אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסידון פי' עמון ומואב היתה ארסם אסורה לישראל ובעבור שבא סידון ונטלה מהם חותרה לישראל שקנאה סידון בכח ובחזקה שנתיאשו עמון ומואב ממנה וחזרו ישראל ולקוחה בסידון אלמא כענני קונה מחבירו בחזקה אשכחן כענני כענני כענני ישראל מגין שנאמר וישב ממנו שבי פי' מדקרי ליה שבי ש"מ קנייה. ומכאן מוכיח שנכסי ישראל כעננים כעננים ונתייאשו הבעלים וקנאם ישראל אחר הרי הם שלו ואין הראשון יכול להוציאם מיד השני ואפי' ברמס וע"כ לא פליגי רשבי"ג אלא בעבדים ובחזקה אבל בשאר נכסים מודה ואי' קני מאי קסבר רבא דאמר שתעבד לרבו שני אפי"פ שהוא לאחר יאוש הא כיון דריאש מניה מריה הי"ל כאילו הפקירו ואי קסבר המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור א"כ משעת שנתייאש נשתחרר והרי הוא בן חורין והיך אמרי' השני לשעבדו ואי ראשי דקסבר דצוי' גט שחרור א"כ כיון שרבו [ראשון] אדוק בו היאך יכול רבו [שני] לשעבדו והרי רבו ראשון יכול למכור לו גט שחרור ויחזיק בו אלא הוא הוא משחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו ראשון להפקיעו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראובן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שיר לעצמו אינו יכול ראובן לשחררו ולהפקיעו מתחת רשותו של שמעון והלכך ישתעבד